

Sygn. akt V CSK 677/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lipca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Powiatowego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej
w R. i W.

przeciwko Narodowemu Funduszowi Zdrowia w Warszawie

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 lipca 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 27 maja 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo
odnośnie do kwoty 574 060, 28 zł (pięćset siedemdziesiąt cztery
tysiące sześćdziesiąt złotych 28/100) oraz w części orzekającej o
kosztach procesu (tj. pkt 1 c, 3, 4 i 5) i w tym zakresie przekazuje
sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2010 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo Zespołu Opieki Zdrowotnej w R. (obecnie: Powiatowy Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej) skierowane przeciwko Narodowemu Funduszowi Zdrowia o zasądzenie kwoty 5 391 451,79 zł wraz z odsetkami z tytułu wydatków niezbędnych do pokrycia kosztów związanych z realizacją w latach 2001 - 2002 obowiązku wynikającego z art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o negocjacyjnym systemie kształtowania przyrostu przeciętnych wynagrodzeń u przedsiębiorców oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1995 r. Nr 1, poz. 2 ze zm. – dalej: „ustawa z dnia 16 grudnia 1994 r.”).

Sąd Okręgowy ustalił, że powód, wykonując obowiązek podwyższenia wynagrodzeń wynikający z art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r., poniósł dodatkowe wydatki, które w 2001 r. wyniosły kwotę 2 220 517,79 zł, a w 2002 r. - kwotę 3 190 443,70 zł. W latach 1999 - 2000 powód uzyskiwał dodatni wynik finansowy, natomiast w latach 2001 - 2005 wynik ten był ujemny. Powód podjął działania zmierzające do zmian w strukturze zatrudnienia i w planowanej działalności inwestycyjnej, ponieważ wypłata podwyżek była możliwa jedynie po przeprowadzeniu działań dostosowawczych.

Ze względu na niejasny stan prawny w zakresie możliwości żądania zwrotu wydatków poniesionych na podwyżki wynagrodzeń, wyjaśniony dopiero w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 130/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 177), Sąd Okręgowy uznał zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia za sprzeczny z art. 5 k.c. Podkreślił, że warunkiem dochodzenia roszczenia na podstawie art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. w związku z art. 56 k.c. było wykazanie, iż zakład opieki zdrowotnej, mimo prawidłowego gospodarowania środkami uzyskanymi na podstawie umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych, nie mógł pokryć kosztów podwyżek w całości lub w części. Podjęte przez powoda działania w postaci redukcji zatrudnienia i wstrzymania realizacji części planu inwestycyjnego zostały przeprowadzone w sposób prawidłowy i przyniosły oczekiwane efekty. Artykuł 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. - jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia

18 grudnia 2002 r., K 43/01 (OTK-A 2002, nr 7, poz. 14) - nie przewidywał jednak obowiązku pełnej rekompensaty podwyżki przez kasy chorych, których następcą prawnym jest pozwany, wobec czego Sąd Okręgowy oddalił powództwo.

Na skutek apelacji powoda, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 10 maja 2011 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2 695 725,89 zł z odsetkami od dnia 31 sierpnia 2007 r., a w pozostałej części powództwo oddalił. Stwierdził, że Sąd pierwszej instancji wyprowadził błędne wnioski z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 130/05, nie wynika z niej bowiem, by fakt wypłacenia podwyższonego wynagrodzenia niweczył roszczenie o zwrot poniesionych wydatków. Zachodzą zatem podstawy, by przyjąć, że powodowi przysługuje roszczenie o zwrot wydatków na podwyżki wynagrodzeń, które zaspokoił kosztem utraty stabilizacji finansowej, w tym pogorszenia płatności zobowiązań wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz ograniczenia w latach 2001 - 2004 realizacji programu inwestycyjnego, co doprowadziło do pogłębienia dekapitalizacji majątku trwałego. Uwzględniając wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 grudnia 2002 r., K 43/01, w którym zgodność art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. z Konstytucją została uzależniona od przyjęcia współodpowiedzialności systemu finansów publicznych za jego wykonanie, Sąd Apelacyjny uznał, że strony powinny ponieść związane z tym koszty po połowie i zasądził od pozwanego kwotę 2 695 725,89 zł.

Po rozpoznaniu skargi kasacyjnej pozwanego, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 13 września 2012 r., V CSK 409/11, uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w części uwzględniającej powództwo (pkt I ppkt 1 i 4) oraz orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy podzielił ocenę Sądu Apelacyjnego, że obrona pozwanego oparta na zarzucie przedawnienia została ułatwiona niejasnością prawa i w związku z tym uznał zarzut naruszenia art. 117 § 2 w związku z art. 5 k.c. za pozbawiony racji. Za uzasadniony uznał natomiast zarzut obrazy art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny w sposób arbitralny przyjął,

że pozwany powinien zwrócić połowę dochodzonej kwoty. Podkreślił, że powołanie się na „całokształt okoliczności” jest niewystarczające, gdyż art. 322 k.p.c. nie ma w sprawie zastosowania, natomiast Sąd Apelacyjny nie rozważył zarzutów pozwanego dotyczących zakresu jego odpowiedzialności.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 18 listopada 2010 r., Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 27 maja 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1 781 043,09 zł z odsetkami od dnia 31 sierpnia 2007 r., a w pozostałej części zarówno powództwo, jak i apelację oddalił i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w celu ustalenia maksymalnego poziomu finansowania kosztów realizacji przez powoda obowiązku wynikającego z art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r., których nie był w stanie ponieść pomimo prawidłowego gospodarowania środkami finansowymi uzyskanymi na podstawie umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych, dopuścił dowód z opinii biegłego z dziedziny finansów, analiz ekonomicznych i rozliczeń. Według opinii tego biegłego, koszty powoda związane z podwyżką wynagrodzeń wyniosły w 2001 r. kwotę 2 220 5117,79 zł, a w 2002 r. - kwotę 3 190 443,70 zł, tj. łącznie kwotę 5 592 596,10 zł. Koszty te biegły zmniejszył o kwotę 386 430,88 zł otrzymaną przez powoda od pozwanego w wyniku renegotjacji umów. Na poczet kosztów, o których mowa zaliczył też kwotę 898 320,12 zł z pożyczki restrukturyzacyjnej w kwocie 1 323 207,37 zł otrzymanej przez powoda na podstawie ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r. o pomocy publicznej i restrukturyzacji publicznych zakładów opieki zdrowotnej (Dz.U. Nr 78, poz. 684 ze zm. - dalej: „ustawa z dnia 15 kwietnia 2005 r.”). Przy uwzględnieniu wyników finansowych uzyskanych przez powoda w latach 2001 - 2002 oraz dwukrotnie wyższego w tym okresie wzrostu wskaźnika wynagrodzeń w porównaniu ze wskaźnikiem przeciętnych wynagrodzeń, maksymalny poziom ewentualnego finansowania przez pozwanego podwyżek wynikających z art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. powinien wynosić - zdaniem biegłego - 50% całości poniesionych kosztów. Według biegłego powód prawidłowo gospodarował środkami finansowymi zarówno w okresie poprzedzającym rok 2001, jak i w latach 2001 - 2002. Sąd Apelacyjny podzielił

wnioski płynące z opinii biegłego i w związku z tym zasądził na rzecz powoda kwotę odpowiadającą połowie poniesionych przez niego kosztów, zmniejszonej o kwotę uzyskaną w wyniku renegocjacji i o część otrzymanej pożyczki.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego powód, powołując się na podstawę określoną w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo odnośnie do kwoty 574 060,28 zł i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania. Wskazał na naruszenie art. 382 w związku z art. 386, 227, 232 i 233 § 1 k.p.c. przez niewyjaśnienie istoty sprawy, zaniechanie poczynienia własnych ustaleń i własnej oceny zebranego materiału, a przede wszystkim pominięcie części zebranego materiału, które to uchybienia miały istotny wpływ na wynik sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Naruszenie wymienionych łącznie przepisów art. 382 w związku z art. 386, 227, 232 i 233 § 1 k.p.c. - jak wynika z uzasadnienia skargi kasacyjnej - ma polegać w istocie na pominięciu przez Sąd Apelacyjny części zebranego w sprawie materiału w postaci zeznań św. I. Ż. oraz załącznika nr 9 do pisma skarżącego z dnia 28 kwietnia 2008 r. W związku z tak sformułowaną podstawą kasacyjną trzeba zauważyć, że wypełniający ją zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie może odnieść zamierzonego skutku, ponieważ podstawą skargi kasacyjnej - zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. - nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów. Skarżący nie podjął natomiast nawet próby wykazania, na czym miało polegać naruszenie przepisów art. 232, 227 i 386 k.p.c. W tej sytuacji rozważenia wymaga jedynie zarzut naruszenia art. 382 k.p.c.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, art. 382 k.p.c. ma charakter ogólnej normy procesowej wyrażającej istotę postępowania apelacyjnego i z tej przyczyny zarzut jego naruszenia w zasadzie nie może stanowić samodzielnej podstawy kasacyjnej bez równoczesnego wytknięcia także tych przepisów regulujących postępowanie rozpoznawcze, którym sąd drugiej instancji uchybił. Jeżeli natomiast podstawa skargi kasacyjnej ogranicza się do zarzutu naruszenia samego tylko art. 382 k.p.c., to może ona być usprawiedliwiona tylko wtedy, gdy skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji pominął część zebranego materiału oraz że uchybienie

to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 1999 r., III CKN 1178/98, nie publ., z dnia 8 października 1999 r., II CKN 443/98, nie publ., z dnia 21 października 1999 r., I CKN 728/99, nie publ., z dnia 8 grudnia 1999 r., II CKN 587/98, nie publ., z dnia 10 października 2012 r., II PK 65/12, nie publ., z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CSK 436/13, nie publ. i z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, OSNC-ZD 2015, nr D, poz. 64 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 1999 r., II CKN 100/98, OSNC 1999, nr 9, poz. 146 i z dnia 7 lipca 1999 r., I CKN 504/99, OSNC 2000, nr 1, poz. 17).

W piśmie z dnia 28 kwietnia 2008 r. skarżący podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko w sporze i wyraził gotowość jego ugodowego zakończenia, a gdyby nie doszło do ugody wskazał na potrzebę zasięgnięcia opinii biegłego z dziedziny analiz ekonomicznych oraz organizacji i zarządzania w celu zbadania sytuacji ekonomiczno-finansowej skarżącego oraz prawidłowości gospodarowania przez niego środkami finansowymi w latach 2000 - 2003 z uwzględnieniem realizacji ustawy „203” (k. 103). Powołał się równocześnie na składane do akt „...oryginały lub potwierdzone kserokopie dokumentów (czy oświadczeń lub informacji) zgodnie z wykazem stanowiącym załącznik do pisma procesowego pozwanego z dnia 11 września 2007 r...” (k. 98).

Na rozprawie w dniu 28 sierpnia 2008 r. Sąd pierwszej instancji przesłuchał w charakterze świadka I. Ż., która zeznała, że z otrzymanej pożyczki restrukturyzacyjnej „...na realizację ustawy 203 przeznaczono 71 127 złotych + 7 107 złotych ZUS od tych wynagrodzeń a pozostała kwota 424 886,84 złotych dotyczyła umów cywilno prawnych, których termin płatności był na 2004 rok. 10.10. 2007 roku otrzymaliśmy drugą ratę pożyczki w kwocie 820 086,12 złotych, która mogła być przeznaczona na składki ZUS i odsetki do zapłaty w ramach układu ratalnego zawartego z ZUS - em...” (k. 111).

Po sporządzeniu opinii przez biegłego Z. T., skarżący w piśmie z dnia 17 marca 2015 r. zakwestionował zaliczenie na realizację „ustawy 203” II transzy pożyczki restrukturyzacyjnej, udzielonej na podstawie umowy z dnia 10 października 2007 r., w kwocie 820 086,12 zł. Twierdził, że z I transzy w kwocie

503 121,25 zł na realizację „ustawy 203” przeznaczył 71 127 zł oraz 7 107 zł tytułem składek ZUS, natomiast kwota 820 086,12 zł została przeznaczona „...na składki ZUS i odsetki od zapłaty w ramach układu ratalnego z ZUS...” (k. 758). Zarzucił, że - wbrew odmiennym wyliczeniom biegłego - ze względu na przeznaczenie na realizację „ustawy 203” kwoty 78 234 zł, udział pozwanego w ponoszeniu kosztów związanych z realizacją tej ustawy powinien być zmniejszony jedynie o 70% pożyczki, czyli o kwotę 54 763,80 zł.

Biegły Z. T. w pisemnej opinii z dnia 16 grudnia 2014 r. przyjął natomiast, że na realizację „ustawy 203” skarżący przeznaczył pożyczkę restrukturyzacyjną, uzyskaną na podstawie ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r., w kwocie 898 320,12 zł i w związku z tym zmniejszył udział pozwanego w ponoszeniu kosztów związanych z realizacją obowiązku wynikającego z art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. o 70% przeznaczonej na ten cel pożyczki, czyli o kwotę 628 824,08 zł (k. 707).

Sąd Apelacyjny nie poczynił w odnośnej kwestii własnych ustaleń faktycznych, ograniczył się jedynie do zrelacjonowania przebiegu dotychczasowego postępowania oraz do streszczenia opinii biegłego Z. T. i konstatacji, że opinię tę podziela i przyjmuje za podstawę rozstrzygnięcia.

Konieczne stało się w tej sytuacji przypomnienie - na co wskazał Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, której nadano moc zasady prawnej (OSNC 2008, nr 6, poz. 55) - że sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.), co oznacza, że kognicja tego sądu obejmuje rozpoznanie sprawy i to w taki sposób, w jaki mógł i powinien uczynić to sąd pierwszej instancji. Podłożem wyroku sądu drugiej instancji - podobnie jak sądu pierwszej instancji - są dokonane przezeń ustalenia faktyczne, które umożliwiają temu sądowi ustalenie podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego i podjęcie aktu subsumcji. Obowiązkiem sądu drugiej instancji jest zatem poczynienie ustaleń faktycznych i dokonanie na ich podstawie jurydycznej oceny dochodzonego żądania.

Rację ma skarżący podnosząc, że Sąd Apelacyjny uchybił tym obowiązkom, ponieważ nie ustosunkował się do zeznań św.d. I. Ż., z których wynika odmienny od przyjętego przez biegłego Z. T. sposób przeznaczenia pożyczki restrukturyzacyjnej (k. 111). Nie odniósł się też do zawartości oraz wartości dowodowej powoływanych przez skarżącego załączników do jego pisma z dnia 28 kwietnia 2008 r. (k.103), które w aktach sprawy przybrały postać jedynie pliku luźnych kartek, stanowiących kserokopie rozmaitych dokumentów.

W tej sytuacji podniesiony przez skarżącego zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. trzeba uznać za trafny, gdyż uchybienie Sądu Apelacyjnego mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Gdyby bowiem okazało się, że na realizację obowiązku wynikającego z art. 4a ustawy z dnia 16 grudnia 1994 r. skarżący przeznaczył z otrzymanej pożyczki kwotę 78 234 zł, zamiast przyjętej przez biegłego kwoty 898 320,12 zł, różnica w końcowym wyliczeniu biegłego Z. T. sprowadzałyby się do kwoty 574 060,28 zł (k. 707).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo odnośnie do kwoty 574 060,28 zł oraz w części orzekającej o kosztach procesu (pkt 1c, 3, 4 i 5) i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

jw

kc